

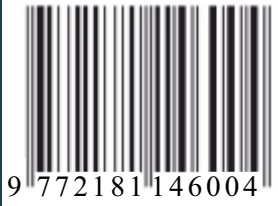
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

2/2024

E-ISSN 2181-1466

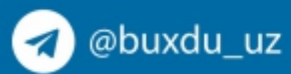

9 772181 146004

ISSN 2181-6875

9 772181 687004

2/2024

MUNDARIJA * СОДЕРЖАНИЕ *** CONTENTS****TILSHUNOSLIK *** LINGUISTICS *** ЯЗЫКОЗНАНИЕ**

Norova M.F.	Dialectisms in the language of literary works	3
Eshonqulova M.Z.	Ontolingvistikaning tarixi va uning rivojlanish bosqichlari	8
Hikmatova N.A.	Artificial words, combinations and phrases formed in Uzbek language with the word «market»	12
Hojieva M.G.	The transformative power of literature in language teaching: cognitive, linguistic, and effective dimensions	16
Jumaev M.A.	Modal verbs in modern English	21
Qutliyeva M.Gʻ.	Ingliz tilida iqtisodiy lugʻat tarkibi va tizimlari	25
Xalikova M.X.	Ayrim raqam va sonlarda lugʻaviy-semantik munosabatlarning milliy-mental verballashuvi	30
Жўраева Л.Ж.	Навоий асарларидаги кийим номларининг лингвокультурологик тадқиқи	36
Сирожева Н.С.	Роль, использование и типы лексических трансформаций в процессе перевода	43
Abdullaeva G.G.	The effects of self-esteem, inhibition and anxiety in second language acquisition	48
Faleeva A.V.	Lexico-semantic and morphemic-morphological features of English colloquialisms in lexicographical sources	55
Choʻliyev R.A.	Abdulla Qodiriyning “Nima qayoqqa ketadir” va “Koʻmak” uyushmasiga ionalar” hajviyalarining statistik tahlili	59
Rasulov Z.I., Murtazoyev O.N.	Badiiy matn tahlilida intertekstual birliklarning ahamiyati	64
Ubaydullayeva M.Oʻ.	Frazeologik birliklarning semantik-grammatik va funksional xususiyatlari	68
Фалеева Е.В.	Английские неологизмы различных поп-культур	76
Шарипова Д.К.	О сравнении традиционных и современных (электронных) словарей	81
Mamarasulova G.A., Hojimurodova Sh.E.	Distinctive characteristics and complexity of socio-political texts	88
Choʻliyev R.A.	Badiiy asar tilining oʻrganilishi va uning ahamiyati	93
Norova M.F.	Stylistic functions of jargonisms in artistic imagery	97
Shirnova M.Sh.	Kino tili va leksik meʼyor munosabati	101
ADABIYOTSHUNOSLIK *** LITERARY CRITICISM *** ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ		
Ishankulova D.A.	Umar Xayyom ruboiylarining shubhali nusxasi	105
Narzullayeva F.O., Asadov A.B.	Maqol va aforizmlarning ahamiyati	110

KINO TILI VA LEKSIK ME‘YOR MUNOSABATI

Shirinova Mexrigiyo Shokirovna,
 Buxoro davlat universiteti O‘zbek tilshunosligi
 va jurnalistika kafedrasida o‘qituvchisi, PhD
m.s.shirinova@buxdu.uz, shmexrigiyo@mail.ru
 Orcid: 0000-0003-4855-3547

Annotatsiya. Maqolada kino tilining leksik ortologik xususiyatlari, leksik me‘yorga munosabati nazariy fikrlar hamda kinofilmlardan olingan misollar asosida dalillangan. Har qanday adabiy til borki, til me‘yorlarini ishlab chiqishi, tartibsizliklarni vaqtida tuzatishi hamda til me‘yorlarini sinxronik nuqtayi nazardan yangilab turishi shart. Kino tili adabiy til me‘yorlarining barqarorlashishida hamda keng ommalashishida juda muhim rol o‘ynaydi. Leksik me‘yorlarning kinofilmlar tilida talab darajasida ishlatilish/ishlatilmasligi audiomahsulotning umrini belgilaydi. Shu ma‘noda me‘yor tarzida shakllangan, bizga yozish va so‘zlashda andoza bo‘la oladigan leksik birliklarning kino tilida qo‘llanilishi adabiy til rivojlanishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: kino, kino tili, leksik me‘yor, ssenariy tili, adabiy til me‘yorlari.

ЯЗЫК КИНО И ОТНОШЕНИЯ ЛЕКСИЧЕСКОЙ НОРМЫ

Аннотация. В статье доказываются лексико-ортологические особенности языка кино, его отношение к лексической норме на основе теоретических соображений, а также примеров из кинофильмов. Любой литературный язык обязан разрабатывать языковые нормы, своевременно исправлять нарушения и обновлять языковые нормы с синхронной точки зрения. Язык кино играет очень важную роль в стабилизации норм литературного языка, а также в его широкой популярности. Использование/неиспользование лексических норм на уровне требований в языке кинофильмов определяет срок службы аудиопродукции. В этом смысле применение в языке кино лексических единиц, сформированных в виде норм, которые могут служить нам образцом в письменной и устной речи, служит развитию литературного языка.

Ключевые слова: кино, язык кино, лексическая норма, язык сценария, нормы литературного языка.

FILM LANGUAGE AND LEXICAL NORM ATTITUDE

Abstract. The article provides evidence on the basis of lexical orthological features of the language of cinema, theoretical views on the attitude to the lexical norm, as well as examples from motion pictures. There is any literary language that is obliged to develop language norms, correct irregularities in time, and update language norms from a synchronous point of view. The language of cinema plays a very important role in the stabilization of literary language norms, as well as in the widespread popularization. Whether or not lexical norms are used/used on demand in the language of Motion Pictures determines the life span of an audiomahsulot. In this sense, the use of lexical units in the language of cinema, formed in the norm, which can become a template in writing and speaking to us, serves the development of a literary language.

Keywords: Cinema, film language, lexical norm, scriptural language, literary language norms.

Kirish. Filmning ko‘ngilocharligi, tomoshabinlar qalbidan joy egallashi unda aks etgan g‘oya hamda ssenariyga chambarchas bog‘liq. Ssenariyning mazmundorligi esa qo‘llanilgan so‘zlarning rang-barangligi bilan belgilanadi. Ayni shu rang-baranglikni hamda adabiy til bilan umumxalq tilining mushtarakligini ko‘rsata olish ssenariyavis zimmasidagi asosiy vazifalardan biridir. Nutq samaradorligi aniqlik, soflilik, to‘g‘rilik, ma‘nolilik, tushunarlik kabi tamoyillariga asoslanadi. Ssenariy ushbu tamoyillarga binoan tuzilsa, film tomoshabin qalbida muhrlanadi, ko‘zlangan maqsadni amalga oshirishda to‘g‘ri yo‘l tanlanganidan dalolat beradi.

Jamiyatda yuz berayotgan o‘zgarish, yangiliklar, eng avvalo, uning leksikasida bo‘y ko‘rsatadi. Shu sababli til sathlari orasida eng tez o‘zgaruvchan sath leksika deya ta‘kidlanadi. Istiqloq sharofati tufayli badiiy filmlar leksikasi tubdan o‘zgardir: zamonaviy imidjlar, zamonaviy qahramonlarga mos zamonaviy

soʻzlar aks eta boshladi. “Nutqning boyligi uning xilma-xilligi [1]”ga bogʻliq ekanligini mustaqillik davri oʻzbek kinofilmlari tili misolida yaqqol tasavvur qilish mumkin. Xilma-xil boʻlmagan nutq tomoshabinni zeriktiradi. Baʼzan bir filmdan ikkinchi filmga koʻchib yuruvchi soʻzlar, takrorlanuvchi jumalarning koʻp qoʻllanilishi natijasida filmni tomosha qila turib, aktyor aytishi kerak boʻlgan soʻzni u aytmasdan ilgari aytib yuborasiz. Bu ssenariy saviyasining pastligi, ssenariyavis leksikasining qashshoqligidan dalolat beradi.

Taʼkidlash joizki, soʻz semantikasi, kino tilidagi ogʻzaki nutqning sermazmunligi koʻproq kommunikativ vositalarga bogʻliq boʻlib, u ssenariyda oʻz ifodasini topadi. Shu sababli kino tilining asosini tashkil etuvchi leksik vositalarning tuzilishi hamda semantikasining tadqiqi izoh talab etadi. Bu borada kino leksikasining leksik meʼyorga munosabatini tahlil etish ahamiyatli. Tahlilda qoʻllanilayotgan soʻzning maʼnosi, saviyasi, oʻrni, adabiy meʼyorga muvofiq/nomuvofiqligi inobatga olinishi muhim sanaladi.

Asosiy qism. Leksik meʼyorni umumeʼtirof etilgan ortologik meʼyorning bir turi sifatida baholamay, shubha bilan qaraydiganlar ham mavjud. Chunonchi, B.N.Golovin “meʼyor – bu nutqning avtomatik ravishda qatʼiy harakat qilib, nutqning sof strukturaviy tomonini tartibga soluvchi, lingvistik belgining funksional paradigmatic va sintagmatic variantlaridan birini tarixiy ravishda tanlangan tanlovidir. Bularning barchasi nutqda soʻzlardan foydalanishga taalluqli emas”ligini taʼkidlab, leksik darajadagi tanlov “odatda norma bilan emas, balki maqsadga muvofiqligi – ogʻzaki muloqot ehtiyojlarini qondiradigan juda yumshoq va shu bilan birga talabchanlik bilan ishlaydigan prinsip” [1,49] deya fikr bildiradi.

N.A.Nikolina esa tilning leksik darajasi meʼyoriy jihatdan taʼminlangan deb hisoblaydi hamda leksik meʼyor tushunchasini quyidagicha belgilaydi: “Leksik meʼyorlar yoki soʻzdan foydalanish meʼyorlari quyidagilar: 1) maʼnosi bir-biriga yaqin soʻzlardan toʻgʻrisini tanlash; 2) tilda mavjud maʼnolarda ishlatish; 3) umumiy tilda qabul qilingan kombinatsiyalarni muayyan kommunikativ vaziyatda ishlatishning dolzarbligi” [2].

S.I.Vinogradovning fikriga koʻra, leksik norma ikki vazifani bajaradigan ortologik shakllanishdir. Birinchidan, u adabiy tilning leksikasini sheva, jargon, oddiy soʻzlashuv, eskirgan va notoʻgʻri yangi soʻzlardan ajratib turadi, ularni faqat muayyan turdagi matnlarda (oddiy soʻzlashuv, badiiy, qisman publitsistik) foydalanishga imkon beradi va har doim maxsus kommunikativ-uslubiy vazifani bajaradi. Tadqiqotchining fikricha, leksik meʼyor namoyon boʻlishining ikki bosqichi – “lugʻat tarkibi bosqichi” va “leksika etaloni bosqichi” bir-biriga taʼsir qiladi [3].

Olima Y.M.Xakimova leksik meʼyorlilik deganda (1) polisemiya, omonimiya, sinonimiya, paranomika hodisalarini hisobga olgan holda leksik maʼnolar tizimini bilish; (2) lugʻat tarkibi qoidalariga rioya qilishni tushunadi. Shuningdek, “muayyan kommunikativ vaziyatda mahalliy tillardan, argolardan, dialektizmlardan foydalanishning maqsadga muvofiqligi bir qator holatlarda leksik jihatdan emas, balki uslubiy va kommunikativ meʼyorlar bilan belgilanishi” [4] ni taʼkidlaydi.

O.S.Axmanova leksik meʼyorni “bu muayyan bir tilda soʻz qoʻllash meʼyoridir” [5] deya taʼriflaydi.

Bizningcha, leksik meʼyorlarning boshqa til meʼyorlariga qaraganda eng tez oʻzgaruvchanligini hisobga olib, til meʼyorlari bilan bir qatorda muloqotning maqsadini ham koʻzda tutish zarur. Bunga film tili yaqqol misol boʻla oladi, chunki aktyor turli xarakterdagi kishilar obrazini oʻziga mos leksika bilan ekranga olib chiqadi. Natijada muloqot vaziyati, maqsadi soʻzni tanlaydi, meʼyoriy/nomeʼyoriy ekanligini belgilaydi.

Oʻzbek kinofilmlarida “*ну*”, “*так*”, “*так что*”, “*зато*”, “*зачем*”, “*вабине*”, “*карочи*”, “*братам*” kabi oʻzlashmagan soʻzlar (yoki varvarizmlar); “*galvars*”, “*jinni*”, “*axmoq*”, “*ovsar*”, “*soʻtak*”, “*itvachcha*” kabi soʻkinch soʻzlari uchraydi. Birgina “Salom, Natasha” filmida deyarli barcha qahramonlar nutqida oʻzbek tilida oʻzlashmagan ruscha soʻzlar ishlatiladi. Filmida Natasha va uning oila aʼzolari hamda Artur rus millatiga mansub obrazlar sifatida gavdalanadi. Shu sababli ularning nutqida rus adabiy tilining soʻzlashuv shakli uchrashi tabiiy hol, ammo boshqa personajlar nutqini toʻlaligicha oqlab boʻlmaydi. Masalan:

Kuyov:

- *Потому што* toʻyimni buzmoqchi ikan [00:01:07].
- *Ну што, зато* biza bir-birimizni sevamiz. Tushunding? [00:01:13].
- *Давно аформит* boʻganman [00:01:26].
- *Давай-давай, ... паехили* [00:01:45].

Umid:

- *Оʻзи какрас* boshim qichib turuvdi, qashib qoʻydi boshimni [00:03:26].

Umidning otasi:

- *Оʻзи пиланга* qiynalib turuvdim [00:07:22].

Bu kabi misollar filmning bir necha kadrlarida kuzatiladi. Oʻzlashmagan soʻzlarning soʻzlashuv nutqida faol ishlatilishi hamda buni ekran orqali ommaga yetkazish aynan shu soʻzlarni targʻib etish bilan

teng. Zero, leksik me'yorning to'g'ri tanlanishi nutqning to'g'rili, aniqligi, sofligi bilan bevosita bog'liq. Shu bilan birga, yuqoridagi film nomida ham grafik, ham orfografik, ham punktuatsion me'yorning buzilishi kuzatiladi: "salom NATASHA" – titrda film nomi shunday yoziladi. Aslida lingvistik nuqtayi nazardan "Salom, Natasha" tarzida yozilishi to'g'ri hisoblanadi.

Yana bir ayni shu filmdan olingan diqqat qaratamiz: "Umid: Qandoq nokas farzanman. Shundoq qizga moliyaviy zarar yetkazdim ("Salom Natasha" [00:02:57]). ... Yana qandoq nokas fazanmana [00:03:45]". Parchada nokas so'zi noto'g'ri ishlatilgan. Ushbu so'zning lug'atda "vijdoni, insofi yo'q yaramas, qabih, pastkash; birovga hech narsasini ravo ko'rmaydigan, baxil, xasis, qurumsuq" [7] ma'nolari; sinonimi sifatida esa "xasis, baxil, pishiq, qattiq, qurumsuq, ziqna, nokasta, qizg'anchiq, mumsik va h.k." [8] kabi so'zlar keltirilib, "o'zga uchun bo'ladigan sarf-xarajatga pishiq" [8] ma'nosini bildirishi ta'kidlangan. Lug'atdagi ma'nolar filmdagi vaziyatda ushbu so'zning qo'llanilishini talab etmaydi. Kinokartina qahramoni Umid Natashaning ko'zoynagi va qo'l telefonini atayin sindirgani uchun o'zini nokas deydi. Holbuki, ushbu vaziyatda xasislik belgilari kuzatilmaydi; yaramas, qabih ma'nosiga ham to'la mos kelmaydi, chunki film qahramonidagi xatti-harakat qabihlik darajasidagi ish emas. Aslida nokas so'zining o'rniga *bezori* so'zini tanlagan ma'qul edi. Bundan tashqari *farzand* so'zining o'rniga *bola yoki odam* so'zlari ishlatilsa, maqsadga muvofiq bo'lardi.

Yurtimizda mustaqillik sharofati bilan ko'pgina sohalarda tub o'zgarishlar bo'y ko'rsatdi. Ushbu yangilanishlarning voqelanishi bevosita tilda ham namoyon bo'ldi. Jumladan, fan-texnikaning rivojlanishi, axborot texnologiyalarining yuqori bosqichga ko'tarilishi natijasida tilimizda o'ziga xos neologizmlar faol ishlatila boshlandi. Ularning orasida kino nomlari darajasiga ko'tarilganlari ham mavjud. Chunonchi, "Odnoklassniki.ru", "Sumalak kasting yoki uchmagan varrak", "Salom gruppadaqilar", "Janob Hot-dogchi", "Amiran", "Account", "Snayper" kabi filmonimlar. Bugungi kunda so'zlashuvda gruppa, hot-dog, akkaunt birliklari nisbatan ko'proq foydalaniladi. *Gruppa* so'zi lug'atda guruh, to'da birliklarining sinonimi sifatida keltirilgan. Kino nomidagi gruppa so'zi esa telegram ijtimoiy tarmog'ida tashkil etilgan onlayn muloqot qiluvchi guruh ma'nosida qo'llangan. Bir qarashda ushbu film nomida zamonaviylik bordek tuyuladi, aslida esa kun mavzusi darajasida olib chiqiladigan nom emas. Bundan tashqari punktuatsion me'yorga ham rioya qilinmagan. *Salom* so'zidan keyin vergul ishlatilishi kerak edi, chunki *gruppadaqilar* so'zi undalma vazifasida kelgan.

Ko'pgina kinoijodkorlar yaxshi filmning yaratilishi yaxshi ssenariyga asoslanishini ta'kidlashadi. Ammo shu o'rinda yaxshi ssenariy faqat ssenariyavisga bog'liqmi, degan haqli savol tug'iladi. Albatta, yo'q. Kino katta bir ijodiy guruhning mehnati evaziga yuzaga keladi. Kino tilining mazmundorligi rejissorga ham, muallifga ham birdek daxldor. Buni Erkin A'zamning "Shovqin" romanidagi o'xshatishdan ham anglash mumkin. Asar qahramoni ssenariy yozuvchi Farhod Mirzayevich nutqida "ssenariyavis" so'zi o'rnida "kinoshorlik" jumlasini qo'llanadi. Nega endi yozuvchi bu so'zni kinossenariychiga nisbatan ishlatdi? Chunki muallif kinossenariyni yozib, rejissor qo'lga topshirgandan so'ng aksariyat hollarda kinoning suratga olinish jarayonida yoxud ssenariyga o'zgartirish kiritish vaqtida ishtirok etolmaydi. Eng qiziq tomoni shundaki, kinoni ekranda ko'rgan ssenariyavis o'z-o'ziga shunday deydi: "Nahotki shu ssenariyni men yozgan bo'lsam?" Mana uning "shorlik" tomoni. Romanda esa quyidagicha izohni o'qiyamiz: "*O'zimni esa dangaliga "kinoshorlik" deb bilaman. SHorlik bo'lmasam – ssenariy yozarmidim, avvalambor shunga o'qirmidim? Ssenariychini men birovga qiz bergan sho'ring qurg'ur ota-onaga o'xshataman. Ne-ne orzu-umidlar bilan tug'ib voyaga yetkazasiz. Keyin bitta bo'yni yo'g'oni keladiyu ot va'da qilib, tuya va'da qilib olib ketadi. Olib ketgach, eltib bilgan ko'yiga soladi. Qani, endi aralashib ko'ring-chi!*" [6] Darhaqiqat, filmlarning yaratilishidagi ushbu holat kino tiliga ta'sir etmay qolmaydi.

Kino tili adabiy tildan ko'ra demokratikroq, ya'ni xalq tiliga yaqinroq bo'lishi kerak. Bu degani adabiy til me'yorlaridan butunlay voz kechish yoki ularni buzish mumkinligini anglatmaydi. Fan-texnikaning yuqori bosqichlarga ko'tarilishi kino tilini murakkablashtirdi, ammo uni yuzaga keltirishda bir qancha qulayliklarni yaratdi. Ma'lumki, kino (kino tili)ni yuzaga keltirishda faqat ssenariyavis emas, balki rejissor, prodyusser, aktyor, montaj ustasi, ovoz rejissori, grafika ustasi, operator, kompozitor, ovoz berish ustalari va boshqa ijodkorlarning xizmatlari alohida ahamiyatga ega. Chunonchi, aktyor nutqidagi biror jumla qay tarzda talaffuz etilishidan qat'i nazar montaj jarayonida tovush tezligi/tembri o'zgartirilishi yoki dublyaj jarayonida boshqa aktyor tomonidan ovoz berilishi yoxud boshqa so'z talaffuz etilishi mumkin. Aynan shu o'rinlarda texnikaning roli yaqqol ko'rinadi.

San'at, xususan, kino shunday qudratli kuchki, millat, xalq tanlamaydi. Son-sanoqsiz insonlarni bir joyga yig'a oladi, ularni birlashtiradi, o'ziga maftun etadi hamda ortidan ergashtira oladi. Ayniqsa, vatanparvarlik va fidokorlik hissini kuchaytirish, ozodlik va hurlik uchun kurashish kabi ijtimoiy mavzularda suratga olingan filmlar har doim qadri baland, o'ta muhim mavzulardir. O'zbekistonda ham bu mavzu

yuzasidan ko'pgina kinofilmlar suratga olingan va suratga olish davom etmoqda. Masalan, o'zbek kino tarixida durdonalar sifatida tan olingan filmlar qatoriga Sh.Abbosov rejissorligida suratga olingan "Sen yetim emassan", M.Abzalov rejissorligida suratga olingan "Suyunchi", R.Botirov tomonidan ishlangan "41-yil olmalari" kabi nodir asarlar kiradi. Bularning tili shu qadar tabiiy va jonli ifodalanganki, biror bir qo'pol leksik me'yor buzilishi kuzatilmaydi.

Mustaqillikdan so'ng, o'tgan besh yil kesimida ekranga olib chiqilgan ayrim film nomlarini keltirib o'tamiz: Akbar Bekturdiyevning "Tinchlik ortida", "O'zbek qizi", Dilmurod Masaidovning "Ayol qismati", Jahongir Ahmedovning "Ilhaq", Akrom Shonazarovning "101-reys", Rashid Malikovning "Tutqunlik", Rustam Sa'diyevning "Baron-2: Sog'inch", Hasan Alijonovichning "Hayot afsunlari", Abduvohid G'aniyevning "Elparvar", Hilol Nasimovning "Vatan ostonasi", Zulfiqor Musoqovning "Berlin-Oqqo'rg'on", "Hayrat" kabi badiiy filmlari, Ali Hamroyevning "Xalq jasorati", Komil Sharafiyevning "Matonat" kabi hujjatli filmlari. Sanab o'tilgan filmlarning mavzusi bir-biriga juda yaqin, ya'ni vatanparvarlik, tinchlik, farovon va obod turmush tarannumiga bag'ishlangan. Ularning qanchalik tomoshabin qalbidan o'rin olayotganligi, son va sifatining talab darajasida egaligi yoki ega emasligi, yoshlarni qay darajada ruhlantirayotganligi faqatgina aktyorlarning mahoratiga, zamonaviy texnikalarga bog'liq emas. Albatta, ssenariy saviyasi, kinofilmlar tili eng ahamiyatli unsurdir. Ayniqsa, leksikasi birinchi bo'lib tomoshabinni o'ziga jalb qiladi. Tahlillar natijasiga ko'ra, mustaqillikdan so'ng ekran yuzini ko'rgan kinofilmlar orasida tijorat filmlaridan ko'ra davlat buyurtmasi asosida suratga olingan kinofilmlar tilida leksik me'yor talablariga ko'proq amal qilingan. Mavzusi nuqtayi nazardan qaraydigan bo'lsak, vatanparvarlik ruhidagi filmlar tili hayotiy-maishiy, kundalik muammolar yoritilgan filmlarga qaraganda leksik jihatdan rang-barangdir. So'zlarning o'z o'rnida va tabiiy qo'llanilishi kinofilm saviyasini oshirishga xizmat qilgan.

Xulosa. Kino tilida leksik me'yorning muvofiq/nomuvofiqligi juda katta ahamiyatga ega, chunki kinofilmlarda leksik sathning yangilanganligi yoki nome'yoriy shakllari yaqqol ko'zga ko'rinadi hamda saviyali tomoshabin e'tiborini o'ziga tortadi. Leksik xatolarga yo'l qo'yilishi esa adabiy til me'yorlarining millat vakillari nutqida noto'g'ri shakllanishiga olib keladi. Kinofilmlar tilida leksik me'yorni ta'minlash rejissor, aktyor, ssenariy muallifi, dublyaj sohasi vakillari hamda tahrir hay'ati zimmasidadir.

ADABIYOTLAR:

1. Головин Б.Н. Основы культуры речи: Учеб. Пособие. – М.: Высш. школа, 1980. – С. 213.
2. Федосюк, М.Ю. Русский язык для студентов-нефилологов / М.Ю.Федосюк, Т.А.Ладыженская, О.А.Михайлова, Н.А.Николина. – М.: Флинта: Наука, 1999. – С.69.
3. Виноградов С.И. Норма лексическая / С.И.Виноградов // Культура русской речи: Энциклопедический словарь-справочник / под ред. Л.Ю.Иванова, А.П.Сковородникова, Е.Н.Шуряева и др. – М.: Флинта: Наука, 2003. – С. 360-361.
4. Хакимова Е.М. Ортологическая система современного русского языка: онтологические основания лингводеонтического. Дисс. докт. филол. наук. – Челябинск, 2015. – С. 58.
5. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Изд. 2-е, стереотипное. – М.: Едиториал УРСС, 2004. С.271.
6. Аъзам Эркин Шовқин: роман, қисса, ҳикоялар. – Т.: «O'zbekiston» НМИУ, 2011. – Б.21-22.
7. Ўзбек тилининг изоҳли лугати. 2 жилдди. 1-жилд. – Москва: Рус тили, 1981. – Б.507.
8. Ҳоҗиев А. Ўзбек тили синонимларининг изоҳли лугати. – Т.: Ўқитувчи, 1974. – Б.211